

Nr 47.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola; given Stockholms slott den 24 januari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 januari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkten 47, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola m. m. beräkna för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 225,000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla detta ärende.

I skrivelse den 4 december 1934 har *Norrbottens läns hushållningssällskap* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till sällskapets förfogande ställa erforder-

liga medel för förvärv av Björkfors egendom i Nederkalix med flera socknar för upptagande därstädes av kolonisationsverksamhet samt för inrättande å egendomen av en efter länets förhållanden lämplig lantbruksskola. Över framställningen hava, efter remisser, yttranden avgivits den 17 januari 1935 av lantbruksstyrelsen och den 2 februari 1935 av statens egnahemsstyrelse. Sedan hushållningssällskapet och dess egnahemsnämnd i skrivelse den 5 februari 1935 i vissa hänseenden bemött lantbruksstyrelsens yttrande, har statskontoret den 15 mars 1935 avgivit infortrat utlåtande i ärendet.

I skrivelsen den 4 december 1934 har hushållningssällskapet till en början anfört:

Industrierna i Norrbottens län hade under efterkrigstiden kämpat med stora svårigheter, vilka bland annat utlöst en omfattande arbetslöshet. Även om på sistone en viss ljusning inträtt, torde de fortgående rationaliseringssträvandena, de relativt höga skatterna och arbetslönerna inom länet samt industriens befarade förflyttning längre söderut komma att verka därhän, att industriens behov av mänsklig arbetskraft framdeles nedginge. Den arbetskraft, som industrien av olika anledningar ej kunde sysselsätta, måste söka sig nya förvärvsmöjligheter. Trots vissa svårigheter för jordbruket och jordbruksnäringens inom länet för närvarande i många avseenden eftersatta läge torde med de stora utvecklingsmöjligheter för denna näring, som funnes i länet, jordbruket alltmer bliva den näring, till vilken befolkningen bleve hänvisad för att söka sin försörjning. Denna utveckling vore så mycket mera ofrånkomlig som folkökningen i länet vore större än i någon annan del av landet eller cirka 2,000 personer årligen.

Det allmännas åtgöranden för att skapa ökade utkomstmöjligheter av jordbruksnäringen inom Norrbottens län syntes böra inriktas dels på att förkovra och utveckla redan bestående jordbruk och dels på att för odling och bebyggelse taga nya odlingsområden i anspråk. I förstnämnda hänseende finge framhållas, att flertalet jordbruk inom länet i medeltal icke omfattade mer än omkring 3 hektar odlad jord och sålunda genomsnittligt ej kunde föda mer än 3 kor. Det vore av utomordentlig vikt, att dessa ofullständiga jordbruk snarast möjligt utvecklades till sådan bärkraft, att deras innehavare bleve mindre beroende än för närvarande av tillfälliga arbetsförtjänster inom industri eller annorstädes. Mycket torde härutinnan kunna åtgöras genom införandet av bättre bruksningsmetoder och rationellare jordbruksdrift över huvud ävensom genom verkställandet i större utsträckning än hittills av grundförbättringar, nyodlingar, ängs- och betesanläggningar samt skogsvårdande åtgärder. Utan positiva insatser från det allmännas sida för kolonisation och jordbruksnybildning vore det emellertid fara värt, att eventuellt vidtagna åtgärder i övrigt för jordbrukets upphjälpande och utveckling bleve av mindre verkan eller rentav resultatlösa. En ytterligare uppdelning av den redan, framförallt i länets kustbygder, starkt sönderstyckade odlade jorden torde nämligen icke vara möjlig utan att äventyra brukarnas existensmöjligheter. I nuvarande läge borde vidare det allmänna sörja även för att länets befolkning, framförallt den uppväxande ungdomen, alltmera intresserades för jordbruk med binärningar. I första hand måste tillses, att den vid jordbruk uppvuxna ungdomen bibragtes kunskaper och praktiska färdigheter i allt vad till yrket hörde, varigenom de erhöle större möjligheter att slå sig fram som egna jordbrukare. Detta mål kunde ej vinnas annat än genom inrättandet av lämpliga undervisningsanstalter.

Hushållningssällskapet, som sedan ett flertal år tillbaka genom åtgärder av olika slag sökt förverkliga ett sålunda för jordbrukets upphjälpande skisserat program, vore emellertid i avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser för att genomföra detsamma i sådan utsträckning och med den skyndsamhet, som näringslivets nuvarande läge krävde.

Efter att hava förklarat, att förevarande framställning närmast föranletts därav, att Björkfors egendom i Nederkalix med flera socknar hembjudits hushållningssällskapet till inköp — varigenom enligt sällskapets mening yppats ett ganska enastående tillfälle att tillgodose såväl behovet av utökad kolonisationsverksamhet som behovet av förbättrad lantbruksundervisning — har sällskapet lämnat en kort beskrivning över berörda egendom.

Egendomen ägdes av förvaltaren Erik Nes, vilken 1917 inköpt densamma — med undantag av den i det följande omförmälda fastigheten Saarijärvi — för ett pris av 450,000 kronor. Egendomen, som vore fullständigt bebyggd, omfattade följande fastigheter nämligen *dels* i Nederkalix socken 1 $\frac{3}{32}$ mantal Björkfors nr 1 (1¹), Björkfors kraftverk och kvarn, $\frac{3}{104}$ mantal Espinära nr 1 (1¹²), $\frac{3}{52}$ mantal samma hemman (1¹³), $\frac{1}{8}$ mantal Espinära nr 2 (2³), $\frac{1}{96}$ mantal samma hemman (2⁹), $\frac{1}{24}$ mantal Espinära nr 3 (3⁸), $\frac{1}{24}$ mantal samma hemman (3¹¹), $\frac{7}{296}$ mantal Hällfors nr 1 (1¹¹), $\frac{17}{592}$ mantal samma hemman (1¹²) $\frac{1}{296}$ mantal samma hemman (1¹⁵), $\frac{23}{64}$ mantal Mörtrräsk nr 1 (1¹), $\frac{1}{12}$ mantal Sangis nr 1 (1⁴), $\frac{19}{128}$ mantal Sangis nr 2 (2³), $\frac{1}{32}$ mantal Sangis nr 6 (6²) och $\frac{19}{240}$ mantal Sangis nr 7 (7⁴), *dels* i Hietaniemi socken $\frac{9}{64}$ mantal Saarijärvi nr 1 (1¹), *dels ock* i Övertorneå socken $\frac{1}{8}$ mantal Raitajärvi nr 4 (4¹). De delar av egendomen, som låge inom Nederkalix socken, utgjorde ett sammanhängande jordkomplex, beläget å ömse sidor om Sangis älv. Ungefär i komplexets centrum, där Korpikån utmynnade i Sangis älv, vore egendomens byggnader belägna. Här sammanlöp också fem allmänna vägar från olika delar av länet. Avståndet till närmaste järnvägsstation, Lappträsk, vore 13 kilometer och till närmaste stad, Haparanda, 35 kilometer.

Egendomens totala areal utgjorde för närvarande drygt 5,000 hektar, varav 52 hektar odlad jord samt minst 700 hektar god odlingsbar jord. Av den odlade jorden vore 19 hektar täckdikade med rör och återstoden med trävirke. En del av den odlingsbara jorden vore krongdikad. Jorden utgjordes huvudsakligen av svartmylla på lerbotten. Endast omkring en fjärdedel av den odlade jorden bestode av sandblandad lermylla. Växelbruk förekomme icke. Jordbruksdriften vore i stället baserad på mångåriga vallar, lämnande tillfredsställande skördar. Odlingen av korn och havre gäve gott resultat. Till jordbruket hörde en s. k. översilningsäng om 85 hektar. Avkastningen därav uppginge för närvarande till ungefär 150 skrindor hö, d. v. s. cirka 25 kofoder. Egendomens produktiva skogsmark utgjorde sammanlagt cirka 3,000 hektar. Äldre fullmogen skog saknades så gott som helt och hållet, medan tillgången på yngre skog vore rik. Någon nämnvärd inkomst från skogen vore enligt sällskapets uppfattning icke att påräkna inom de närmaste 10 åren.

Egendomen vore sedan år 1920 avelscentrum för nötboskap av fjällras. Kreatursbesättningen utgjordes för närvarande av 23 mjölkkor, 2 äldre stamtjurar, 11 kvigor samt 7 kvig- och 11 tjurkalvar. I regel funnes å egendomen 7 å 8 hästar.

Egendomens byggnader bestode av mangårdsbyggnad, för gårdens drift erforderliga ekonomibygnader och arbetarbostäder, folkskola och lärarbo-

stad, handelsbutik med boningsrum, mejeribygnad samt en kraftstation (85 kilowatt) med kvarn (3 par stenar). Antalet till kraftstationen anslutna abonnenter utgjorde cirka 600. Byggnaderna vore med undantag av ladugården, som tarvade omedelbar ombyggnad, i försvarligt skick. Mangårdsbyggnaden vore uppförd av timmer under plåttak och inrymde 13 större rum. Ladugården, som vore uppförd av granit, innehölle 96 båsplatser.

Taxeringsvärdet för år 1933 å hela egendomen utgjorde 204,000 kronor. Brandförsäkringsvärdet å samtliga byggnader uppginge till 182,620 kronor, varav 40,000 kronor belöpte å kraftverket och kvarnen.

Rörande sina närmare planer på ett förvärv av Björkfors egendom har hushållningssällskapet anfört huvudsakligen följande.

Mellan egendomens ägare och hushållningssällskapet hade den 24 november 1934 rörande egendomen upprättats preliminärt köpeavtal, enligt vilket hela egendomen inklusive levande och döda inventarier skulle köpas av sällskapet för 300,000 kronor. Av köpeskillingen belöpte 60,000 kronor å den odlade jorden och byggnaderna (med undantag av kraftstation och kvarn), 40,000 kronor å inventarierna samt 200,000 kronor å egendomen i övrigt, d. v. s. odlingsområdena, skogen, kraftverket och kvarnen. I avtalet hade inrymmts den bestämmelsen, att detsamma förfölle, därest icke statsmakterna före den 1 juli 1935 ställt nödiga medel till förfogande för köpeskillingens likvidering och byggnadernas komplettering och iståndsättande.

En preliminär inventering av egendomens odlingsområde hade givit vid handen, att minst 50 å 60 nya jordbruksegna hem skulle kunna bildas på egendomen utan att därför egendomens hittills odlade jord i någon mån skulle behöva tagas i anspråk. Dessutom funnes odlingsbar jord lämplig för försäljning till mindre lägenhetsägare i trakten, vilkas jordbruk behöfve kompletteras. Tidigare hade under hand från egendomen försålts 29 lägenheter, varav 13 för egnahemsändamål. — Sedan all för egnahemsbildning tjänlig jord avstyckats, skulle återstoden av egendomen behållas av hushållningssällskapet, som där skulle bedriva jordbruk och inrätta en lantbruksskola. Behovet av en dylik skola — där ungdomen förutom teoretisk undervisning även kunde erhålla grundlig praktisk utbildning i allt som hörde till ett välskött lantbruk — hade länge gjort sig starkt gällande inom Norrbottens län. I förhållande till landet i övrigt intogs också nämnda län i fråga om lantbruksundervisning en mycket eftersatt ställning. Någon lantbruksskola funnes sålunda icke inom länet. Visserligen hade länet två lantmannaskolor, Gran och Matarengi, från vilka årligen utexaminerades inalles ett 30-tal elever. Men detta antal vore allt för ringa i förhållande till antalet inom hela landet från lantmanna- och lantbruksskolor utexaminerade elever. För att länet i förevarande avseende skulle bliva jämställt med landet i övrigt borde, enligt vad en enkel statistisk undersökning gäve vid handen, de studerandes antal inom länet rätteligen vara dubbelt så stort som för närvarande. Att behov av en avsevärt utökad lantbruksundervisning förelåge inom länet bevisades bland annat därav, att antalet sökande till lantmannaskolorna vid Gran och Matarengi under senare år varit betydligt större än som kunnat beredas plats vid skolorna.

Ett fullföljande av det ingångna köpeavtalet förutsatte, såsom i det föregående omnämmts, statens medverkan. Såsom statsbidrag utan ränta och återbetalningsskyldighet ansåge sig hushållningssällskapet behöva sammanlagt 100,000 kronor, motsvarande värdet av den odlade jorden, byggnaderna samt levande och döda inventarier, vilka samtliga tillgångar vore avsedda för den blivande lantbruksskolan. Till gäldande av köpeskillingen i övrigt

hemställde sällskapet om ett räntefritt 40-årigt amorteringslån å 200,000 kronor, vilket lån borde vara amorteringsfritt under de första 10 åren samt där-
efter amorteras med $\frac{1}{30}$ årligen.

Emellertid krävdes för inrättande av en lantbruksskola utöver själva egen-
domsförvärvet vissa byggnadsarbeten. Härför erforderliga medel beräknade
sällskapet preliminärt komma att uppgå till 210,000 kronor. Sällskapet hade
för avsikt att, sedan detaljerade ritningar och kostnadsberäkningar för nö-
diga byggnader blivit färdiga, ingå med särskild framställning om bidrag till
byggnadskostnaderna från lotterimedel eller andra möjligen tillgängliga all-
männa medel. — Beträffande slutligen driften av den planerade skolan och
kostnaderna härför räknade sällskapet med att skolan bleve av samma typ
som Västerbottens läns lantbruksskola vid Umeå och att på sedvanligt sätt
statsanslag komme att årligen utgå till densamma.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig icke i och för sig hava något att in-
vända mot åtgärder från det allmännas sida för vinnande av med hushåll-
ningssällskapets förslag avsedda syften. I varje fall hade styrelsen intet att
erinra mot kolonisationsåtgärder av så pass begränsad omfattning, som be-
rörda förslag innebure. I fråga om inrättandet av en lantbruksskola samt
densammes förläggande till Björkfors har lantbruksstyrelsen andragit i hu-
vudsak följande.

Tidigare hade inom Norrbottens län under en tid av 37 år funnits en lant-
bruksskola, förlagd till Åminne egendom. År 1913 hade emellertid hushåll-
ningssällskapet i samband med upprättandet av lantmänna- och lanthushålls-
skolorna vid Gran beslutat nedlägga nyssnämnda lantbruksskola. Lantbruks-
skoletypen hade nämligen ansetts ej passa för Norrbottens län. Uppfatt-
ningen härutinnan inom hushållningssällskapet vore uppenbarligen nu en
annan. Enligt lantbruksstyrelsens mening syntes det ofråkomligt, att lant-
mannaskolan med dess så gott som uteslutande teoretiska undervisning vore
otillräcklig i ett län som Norrbottens, där eleverna i regel icke vore i till-
fälle att på föräldrarnas eller andras gårdar förvärva tillräcklig praktisk fär-
dighet och icke heller hade tillfälle att se mera framskridna jordbruk. En
ett-årig lantbruksskola torde fördenskull hava en betydande uppgift att
fylla.

Lantbruksstyrelsen veterligt hade statsunderstöd för inrättande av en lant-
bruksskola icke tidigare beviljats annat än i fråga om de två helt statliga
lantbruksskolorna vid Ultuna och Alnarp. Det enda statsanslag för engångs-
kostnader vid enskild lantbruksskola, som förekommit, torde vara det som
1934 beviljats Nordviks lantbruksskola genom Kungl. Maj:ts beslut att vissa
ombyggnadsarbeten vid skolan finge utföras som statligt beredskapsarbete.
Givetvis låge det därför närmast till hands, att anläggningskostnaden för
den nu planerade skolan gäldades av hushållningssällskapet. På grund av
den särställning, Norrbottens län i många avseenden intoge, ansåge sig sty-
relsen emellertid icke böra motsätta sig, att statsmedel utlämnades för ända-
målet.

Det föreslagna sättet för lösande av lantbruksskolefrågan föranledde dock
vissa erinringar från lantbruksstyrelsens sida. Genom köpet av Björkfors
egendom skulle sålunda hushållningssällskapet förvärva så betydande arealer
odlings- och skogsmark, att desamma knappast kunde anses hava något or-
ganiskt samband med sällskapets egen verksamhet. Däremot syntes den för
närvarande odlade arealen å Björkfors vara av lämplig storlek för en blivande
lantbruksskola. Liksom på sin tid skett beträffande Åminne, kunde även

i fråga om Björkfors göras den anmärkningen, att dess läge vore alltför avskilt. Ifrågsättas kunde, huruvida icke några intill varandra liggande hemman på mera central plats inom länet kunde förvärfvas och förses med helt nya byggnader utan att kostnaderna skulle bliva större än enligt föreliggande förslag.

Lantbruksstyrelsen funne såväl priset å den odlade jorden jämte byggnaderna, 60,000 kronor, som priset å inventarierna, 40,000 kronor, väl höga särskilt om bland byggnaderna ej inräknades kraftverket och kvarnen. Vad anginge den å odlingsmarken och skogen belöpande delen av köpeskillingen syntes hushållningssällskapet därå kunna efter hand påräkna skälig avkastning. Ehuru det torde kunna ifrågasättas, om icke kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten — av hushållningssällskapet preliminärt uppskattade till 210,000 kronor — skulle kunna avsevärt nedbringas, vore det uppenbart, att egendomens anpassning för lantbruksskoleändamål vore förenad med stora kostnader, vilka på ett eller annat sätt måste bestridas, därest planen skulle kunna genomföras.

Emellertid vore enligt lantbruksstyrelsens mening ett annat tillvägagångssätt för lantbruksskolefrågans lösning förtjänt att tagas under övervägande. Staten kunde sålunda inköpa hela egendomen samt därefter på hushållningssällskapet överlåta för lantbruksskolan erforderlig mark jämte byggnader. Vidare kunde lämplig mark disponeras för egnahems- och kolonisationsändamål. Återstoden av egendomen eller skogsmarken borde lämpligen ställas under domänstyrelsens förvaltning som kronopark. Överhuvud syntes det styrelsen antagligt, att det avsedda målet skulle kunna nås med vida mindre kostnader för statsverket är enligt hushållningssällskapets förslag. På grund härav torde förevarande spörsmål före ett definitivt ställningstagande böra med beaktande jämväl av de av lantbruksstyrelsen framlagda synpunkterna göras till föremål för ingående omprövning.

I anledning av de i lantbruksstyrelsens utlåtande framförda erinringarna har *hushållningssällskapet och dess egnahemsnämnd* i skrivelse den 5 februari 1935, med vidhållande av den av sällskapet gjorda framställningen, anfört i huvudsak följande.

En jämförelse mellan den år 1913 nedlagda lantbruksskolan vid Åminne och den nu planerade skolan i Björkfors vore missvisande bland annat med hänsyn till den nära nog revolutionerande utveckling, som under de senaste decennierna i olika avseenden, framför allt på kommunikationsväsendets område, ägt rum inom Norrbottens län. Gentemot lantbruksstyrelsens anmärkning, att den tillämnade lantbruksskolan, därest densamma förlades till Björkfors, komme att erhålla ett ocentralt läge, finge framhållas, att egendomen dock läge i centrum av länets norra distrikt — vars södra och västra gräns i stort sett sammanfölla med vattendelaren mellan Råne och Lule älvar samt gränslinjen mellan Gällivare och Jokkmokks socknar — samt att nämnda distrikt i fråga om utvecklingsmöjligheter på jordbrukets område torde vara överlägset länets södra del, ett förhållande, som bland annat belystes därav, att den största arealen odlingsbar ännu icke utnyttjad jord finnes i länets norra distrikt. Även med hänsyn till vägar och kommunikationer i övrigt samt aktuella kolonisationsföretag erbjöde Björkfors en nära nog idealisk plats för en lantbruksskola. Härtill komme, att genom förvärv av Björkfors egendom möjlighet äntligen yppades att i länets kustbygd igångsätta en kolonisationsverksamhet av större omfattning. Förhandenvaron av en dylik verksamhet torde vidare bliva i hög grad till gagn för undervisningen i en blivande lantbruksskola, varjämte sagda undervis-

ning i sin tur kunde förutsättas verka befruktande på egnahems- och kolonisationsverksamheten i grannskapet. I jämförelse med övriga större egendomar, som eventuellt kunde förvärfvas för lantbruksskoleändamål, torde sålunda Björkfors äga avgjort företräde. Därtill komme, att egendomen, därest det allmänna nu icke ingrepe och förvärvade densamma, torde bliva föremål för ett utnyttjande av icke önskvärd art.

Att, såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, inköpa flera intill varandra ligande hemman å mera central plats inom länet samt därstädes uppföra nya byggnader torde vara synnerligen svår genomförbart samt dessutom rent ekonomiskt sett ställa sig ofördelaktigare än varje annan lösning av frågan om lantbruksskolans förläggning. Vad lantbruksstyrelsen anfört rörande lämpligheten av ett statsinköp av egendomen torde sammanhånga med att styrelsen ansåge egendomen komma att med hänsyn till sitt ändamål erhålla alltför stor areal produktiv skogsmark. Emellertid förhölle det sig så, att enbart för kolonisationen torde erfordras produktiv skogsmark om cirka 2,000 hektar. Det vore egnahemsnämndens avsikt att avsätta denna skogsmark till en s. k. skogsallmänning för nybyggarnas gemensamma räkning. Allmänningen skulle tills vidare stå under egnahemsnämndens förvaltning och skötas under överinseende av skogsvårdsstyrelsen eller någon dess tjänsteman. Efter avsättandet för gemensamt behov av berörda areal återstode i produktiv skogsmark endast cirka 1,000 hektar, vilken areal med hänsyn till huvudgårdens storlek samt den planerade lantbruksskolans förläggning till Björkfors ej vore större än att densamma verkligen erfordrades för att för framtiden trygga gårdens behov av ved och gagnvirke. Dessutom torde skolan, som vore avsedd att göras skogsbetonad, böra äga tillgång till så stor skogsmarksareal, att olika skogstyper där bleve företrädda och skogsvårdsarbeten av skilda slag stode eleverna till buds. På grund av det nu sagda torde något utrymme ej givas för frågans lösning genom statsinköp på av lantbruksstyrelsen ifrågasatt sätt.

Med sin kännedom om priserna i allmänhet å jordegendomar inom länet kunde hushållningssällskapet för sin del icke finna annat än att den å den odlade jorden och byggnaderna belöpande delen av köpeskillingen vore låg, allra helst som i köpet inginge den å egendomen befintliga översilningsången om 85 hektar. Vidkommande värderingen av inventarierna till 40,000 kronor kunde denna summa ej anses för hög, enär ett belopp av 40,000 kronor sannolikt ej skulle förslå, därest sällskapet bleve nödsakat att från annat håll förvärva ett likvärdigt och lika omfattande inventariebestånd.

Statens egnahemsstyrelse har vitsordat behovet såväl av en efter länets förhållanden anpassad lantbruksskola som av att ytterligare jord inom länet komme under odling. Rörande förslaget att för tillgodoseendet av dessa syften inköpa Björkfors egendom har egnahemsstyrelsen anfört bland annat följande.

Björkfors egendom syntes vara särskilt lämplig icke blott som förläggningssort för en lantbruksskola utan även såsom område för en blivande kolonisations- och egnahemsbildning. Egendomen vore mycket väl skött. Enligt egnahemsstyrelsens åsikt torde det ej vara lätt att finna en egendom inom Norrbottens län, som med hänsyn till läge och beskaffenhet så väl lämpade sig för förstnämnda ändamål som Björkfors, bland annat av den anledningen att egendomen ur undervisningssynpunkt företrädde både kustlandets och, i viss mån, skogsbygdens jordmån och förhållanden i övrigt. Att sammanköpa flera mindre jordbruk för åstadkommande av behöflig jord till en lantbruksskola syntes ur flera synpunkter ej vara lämpligt. Gent-

emot hushållningssällskapets beräkning av byggnadskostnaderna till 210,000 kronor hölle egnahemsstyrelsen före, att byggnadsbeståndets iståndsättande och komplettering torde kunna verkställas för en kostnad ej överstigande 100,000 kronor. Ur synpunkten av en blivande kolonisations- och egnahemsverksamhet vore odlingsmöjligheterna å egendomen goda. Till lägenheterna, som före upplåtelsen torde böra i huvudsak uppodlas för att redan från början giva innehavarna möjlighet till utkomst, borde läggas lämplig skogsareal, helst i form av gemensamhetsskog.

Vad anginge formen för upplåtelsen av egendomen ansåge styrelsen, att egendomen borde inköpas av hushållningssällskapet. Därefter torde en plan för jordens utnyttjande dels till en huvudgård för lantbruksskolan och dels till ett lämpligt antal nya egnahem jämte tillägsjord till redan bestående mindre lägenheter böra uppgöras, därvid den skogsmark, som eventuellt ej erfordrades för skolan och egnahemmen, borde kunna hembjudas domänstyrelsen.

Medelsbehovet för egendomens förvärv torde — åtminstone i viss utsträckning — kunna täckas genom jordanskaffningslån ur jordförmedlingsfonden. Lånen borde dock göras räntefria för hushållningssällskapet under en tid av 5—10 år. Kraftstationen borde åtminstone tillsvidare förbliva knuten till egendomen. Först sedan den tilltänkta skolans och egnahemmens behov av kraft och belysning blivit klarlagt, borde, om så funnes lämpligt, bildas en förening, som för finansieringen och övertagandet av kraftstationen eventuellt skulle kunna erhålla lån ur statens kraftlånefond.

Under hänvisning till det anförda tillstyrkte egnahemsstyrelsen sålunda i huvudsak hushållningssällskapets framställning.

Statskontoret har funnit sig böra avstyrka bifall till framställningen. Till motivering av sin ståndpunkt har ämbetsverket anført:

Statskontoret hade ej kunnat värja sig för det intrycket, att det framlagda förslaget icke blivit tillräckligt genomtänkt. Då därtill komme, att för förslagets realiserande erfordrades ekonomisk hjälp från statens sida i osedvanligt stor omfattning, måste statskontoret ur statsfinansiella synpunkter ställa sig avvisande mot att statsunderstöd lämnades för dess genomförande.

Statskontoret ville icke bestrida, att vad hushållningssällskapet anført i fråga om inrättandet av en lantbruksskola i Norrbottens län syntes giva vid handen, att behov av en dylik skola förelåge. Emellertid torde icke i strid med hittills vedertagna principer statsmedel utan särskilt tungt vägande skäl böra ställas till förfogande för anskaffande av för sådan skola erforderlig lantegendom jämte för skoländamålet nödvändiga byggnader. För bedömande av huruvida dylika särskilda skäl i förevarande hänseende kunde göras gällande tarvades i allt fall en mera allsidig och oemotsäglich utredning. I all synnerhet borde spörsmålet om lämpligaste orten för lantbruksskolans förläggning fullt klarläggas. Vidkommande den av sällskapet ifrågasatta kolonisationsverksamheten torde något överhängande behov av ytterligare kolonisationsområden icke förefinnas inom länet, vadan några åtgärder för inköp av dylika områden för närvarande icke torde vara erforderliga.

Jag torde ytterligare få anmäla, att till jordbruksdepartementet ingivits *dels* en av Reinhold Selberg och Gabr. Johansson, båda i uppgiven egenskap av ombud för Överluleå sockens kommunalnämnd, samt riksdagsmännen N. E. Nilsson, Johan Johansson och C. Fr. Carlström undertecknad promemoria med vissa erinringar i anledning av hushållningssällskapets omförmälda

framställning, dels ock en skrivelse i samma syfte från Albin Svedberg m. fl. personer i Bodens stad och Överluleå socken. Sedermera har till departementet från godsägaren Oskar Sundström i Holmfors inkommit skrivelse med anbud å försäljning till lantbruksskolefastighet av den honom tillhöriga egendomen Holmfors i Överluleå socken för ett pris av 85,000 kronor. Efter remiss har hushållningssällskapet den 15 mars 1935 avgivit yttrande över förberörda promemoria och skrivelser. Härjämte hava Ivar Jansson m. fl. personer — huvudsakligen kommunalmän — i Nederkalix m. fl. socknar i en den 11 mars 1935 dagtecknad skrivelse hemställt om bifall till hushållningssällskapets förslag.

I omförmälda *promemoria* har framhållits i huvudsak följande.

Med hänsyn till de av lantbruksstyrelsen anförda synpunkterna syntes föreliggande spørsmål vara förtjänt av en allsidigare utredning än den som innehölles i hushållningssällskapets framställning. Till prövning torde böra upptagas jämväl andra erbjudanden, som under hand inkommit till sällskapet rörande försäljning av för ändamålet lämpliga jordegendomar. Sålunda förelåge anbud från Oskar Sundström angående försäljning av egendomen Holmfors i Överluleå socken för en sammanlagd köpeskillning av 85,000 kronor. Egendomen vore belägen 9 kilometer från Boden samt hade järnvägsstation på området. Den genomflötes av Ljusån, som vore allmän flottled, samt hade landsvägsförbindelse med linjetrafik både mot söder till Boden och mot norr till Sandträsk och andra bygdecentra samt poststation. Dess totalareal utgjorde 551 hektar, därav över 40 hektar odlad jord, 164 hektar odlingsmark och 325 hektar skogsmark. Skogen bestode utslutande av sparskog, som endast skattats vid gallring. Vid behov kunde egendomen utökas genom ytterligare förvärv av ängs- och skogsmark från närbelägna områden. Egendomen befunde sig i god hävd med jord av bästa beskaffenhet, täckdikad och i övrigt väl avdikad, samt hade eget vattenfall med elektriskt kraftverk och sågverk. Bostadshus funnes i koncentrerad bebyggelse med ett 40-tal rum. Ladugård funnes inredd för 40 kor och stall för 10 hästar. — Anbud hade ytterligare avgivits beträffande försäljning av, bland andra fastigheter, egendomen Mockträsk i Överluleå socken för ett pris av 110,000 kronor. Berörda egendom hade en totalareal av cirka 716 hektar, varav 51 hektar odlad jord och odlingsmark samt 4 hektar äng.

Ur ekonomisk synpunkt erbjöde nu angivna två anbud avgjorda fördelar framför Björkforsprojektet. Även den andra huvudsynpunkten, nämligen behovet av en central belägenhet för den blivande lantbruksskolan, tillgodosåges på ett ojämförligt bättre sätt genom skolans förläggning till Överluleå socken enkannerligen Holmfors. Björkforsegendomens avlägsna och relativt isolerade läge måste fördyra skolans driftkostnader i avseende å transport av maskiner, redskap och förnödenheter samt resekostnader för elever och personal. Hänsyn borde även tagas till lärarfamiljernas möjligheter att hålla sina barn vid städernas läroanstalter. Med hänsyn till såväl den omgivande bygdens befolkningstäthet som tillgången på bekvämare kommunikationer vore Holmfors överlägset Björkfors.

Vad anginge den av hushållningssällskapet planerade kolonisationsverksamheten å Björkfors torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida i detta sammanhang kolonisationssynpunkten borde tillmätas övervägande betydelse. En approximativ beräkning gäve vid banden, att egnahemsnämnden för närvarande disponerade i runt tal 1,000 kolonat, som ännu icke vore

upplåtna. Något överhängande behov av ytterligare kolonisationsområden syntes sålunda ej vara för handen.

Promemorians undertecknare anslöte sig för sin del till förslaget om inrättande av en lantbruksskola i Norrbottens läns kustbygd, under förutläggning likväl att skolan förlades till så central plats i länet som möjligt.

Albin Svedberg m. fl. hava anfört i stort sett samma synpunkter på föreliggande fråga, som de vilka framkommit i nyssnämnda promemoria.

I sitt remissutlåtande har *hushållningssällskapet* hemställt, att mot sällskapets förslag gjorda erinringar måtte lämnas utan avseende. Till stöd härför har sällskapet hänvisat till sina tidigare uttalanden i ärendet samt därutöver anfört huvudsakligen följande.

Frågan om lantbruksskolans förläggning till Holmfors hade redan tidigare varit föremål för överväganden från sällskapets sida, därvid sällskapet emellertid funnit Björkfors äga avgjort företräde. Vad beträffade egendomen Mockträsk vore priset å densamma i förhållande till egendomens beskaffenhet alltför högt, varjämte egendomen både på grund av sitt läge och jordens fördelning icke kunde anses lämplig såsom förläggningssort för den blivande lantbruksskolan. Samma vore förhållandet med en i Öjebyn av Piteå socken belägen egendom med en areal av 483 hektar, vilken egendom utbjudits till sällskapet för 200,000 kronor.

En undersökning gäve vid handen, att köpeskillingen för hektar utgjorde, för Björkfors 52 kronor, för Holmfors 154 kronor, för Mockträsk 153 kronor samt för egendomen i Öjebyn 414 kronor. Till förmån för Björkfors talade vidare den omständigheten, att egendomen vore belägen i kustlandets näst största kommun med — Kalix municipalsamhälle ej inräknat — ett invånarantal av cirka 12,500 personer. Nederkalix kommun ägde vidare icke — såsom fallet vore med Lule älvdal, där Holmfors vore beläget — några undervisningsanstalter på jordbrukets och därmed närstående område. Behovet av en lantbruksskola vore desto större, som kommunen på grund av trävaruindustriens under senare år nedsatta förmåga att lämna befolkningens arbete och utkomst vore högst beroende av att den härigenom ledigblivna arbetskraften snarast möjligt bereddes sysselsättning inom jordbruket. Även Tornedalens karaktär av gränsbygd talade för att den planerade skolan förlades till dessa bygder d. v. s. till Björkfors.

Gentemot de i omförmälda promemoria lämnade uppgifterna rörande kolonisationsarbetet i länet ville *hushållningssällskapet* meddela, att totala antalet jordbruksegnahem eller kolonat, som för närvarande återstode att upplåta, uppginge till 356. Därav vore dock med hänsyn till att vederbörande kolonisationsområden ännu ej vore helt iordningställda endast 26 färdiga att omedelbart upplåtas. Av förenämnda 356 egnahem vore vidare endast 150 belägna i kustbygden.

Med skrivelse den 23 september 1935 har sedermera *hushållningssällskapet* inkommit med nya kostnadsberäkningar jämte ritningar för erforderliga byggnadsarbeten å Björkfors. Förslaget, som omfattar två alternativ, är uppgjort av arkitekten B. Höök i Luleå.

Byggnadskostnaderna skulle enligt förslagets *alternativ I* uppgå till 152,000 kronor, varav för nybyggnad av lantbruksskola 91,500 kronor, för ombyggnad av mangårdsbyggnaden till lärarbostad 40,000 kronor samt för ombyggnad av ladugården 20,500 kronor.

Enligt *alternativ II* skulle byggnadskostnaderna sluta å ett belopp av

145,500 kronor. Därav belöpa 45,000 kronor å ombyggnad av mangårdsbyggnaden till lantbruksskola, 40,000 kronor å nybyggnad av rektorsbostad, 40,000 kronor å nybyggnad av lärarbostad samt 20,500 kronor å ombyggnad av ladugården.

Hushållningssällskapet har i likhet med arkitekten förordat alternativ I såsom det för framtiden billigaste. Sällskapet framhåller härvid, att alltför genomgripande förändringar av mangårdsbyggnaden med hänsyn till husets ålder ej vore tillrådliga. Nämnada byggnad torde därjämte enligt sällskapets åsikt bliva varaktigare såsom bostadshus än, på sätt i alternativ II förutsatts, såsom institutionsbyggnad.

Jag erinrar, att Kungl. Maj:t förut i dag på min föredragning beslutat proposition till riksdagen med förslag om anslag till jordanskaffningsverksamhet inom Västerbottens och Norrbottens län. Såsom jag därvid framhöll torde det med hänsyn till de särskilda förhållandena i sagda län få anses önskvärt, att jordbruksnybildning därstädes främjas. Propositionen innebär ett steg i sådant syfte. Emellertid är det ej nog, att nya jordbruk iordningställas och upplåtas. Det bör också tillses, att jordbrukarna bibringas förmåga att rätt handhava skötseln av jorden. Den utbildning, som lämnas vid en lantbruksskola, är härvidlag av stort värde. Dylig skola finnes, på sätt framgår av det föregående, ej inom Norrbottens län. För jordbrukdriften i allmänhet inom länet synes detta vara en kännbar brist. Länet hushållningssällskap har ansett inrättandet av en lantbruksskola vara en av länets för närvarande viktigaste angelägenheter, och behovet av en sådan skola har vitsordats av såväl lantbruksstyrelsen som statens egnahemsstyrelse. Emellertid torde hushållningssällskapet sakna möjlighet att av egna medel finansiera anläggningskostnaderna. Ehuru, såsom i ärendet framhållits, staten ej plägar anvisa medel till dylika kostnader, torde, med hänsyn till betydelsen av att skolan kommer till stånd, och då så ej torde ske utan statens mellankomst, ett undantag böra göras i detta fall. Jag tillstyrker sålunda, att statsmakterna — i den ordning som i det följande skall angivas — medverka för ändamålet.

*Departements-
chefen.*

Rörande skolans förläggning hava olika meningar kommit till uttryck. Anledning lär emellertid knappast förefinnas att frångå hushållningssällskapets efter vad det vill förefalla väl övervägda förslag. Någon bättre lösning av frågan torde i varje fall ej hava framkommit. Björkfors egendom synes såväl till sin beskaffenhet som i fråga om belägenhet vara lämpad för det angivna syftet. En fördel torde, såsom hushållningssällskapet erinrat, ligga i de möjligheter till jordbruksnybildning, som egendomen erbjuder. För de nya jordbrukslägenheterna torde närheten till lantbruksskolan kunna bliva av värde samtidigt som det för undervisningen kan vara av intresse att kunna följa arbetena å lägenheterna. Det för egendomen jämte inventarier begärda priset, 300,000 kronor, torde under rådande förhållanden på jordbruksmarknaden icke få anses oskäligt. Ehuru anbudstiden utgick den 1 juli 1935, lär er ägaren alltjämt vara villig att sälja till detta pris.

Av nämnda belopp, 300,000 kronor, belöpa enligt hushållningssällskapet 60,000 kronor å den odlade jorden jämte byggnader, med undantag av kraftstation och kvarn, samt 40,000 kronor å inventarierna. För lantbruksskolan torde huvudsakligen nu angivna del av egendomen samt inventarierna erfordras. Det synes därför vara för hushållningssällskapet tillräckligt, om sällskapet beredes möjlighet att inköpa nämnda fastighetsdel och inventarier. Då återstoden av egendomen väsentligen avses för jordbruksnybildning, synes det lämpligt, att denna del förvärvas av det jordanskaffningsorgan, som enligt förut omförmälda proposition om anslag till jordanskaffningsverksamhet avses skola handhava berörda verksamhet i Norrbottens län. Det från dessa utgångspunkter för hushållningssällskapet erforderliga beloppet 100,000 kronor synes böra tillhandahållas av statsmedel i form av räntefritt lån utan amorteringsskyldighet. Vid lånet bör emellertid knytas det villkoret, att den föreslagna lantbruksskolan inrättas och upprätthålles. Skulle skolan nedläggas, bör lånet återbetalas. Såsom säkerhet härför torde böra lämnas in-teckning i egendomen. Köpeskillingen i övrigt, 200,000 kronor, bör utgå ur nyssnämnda jordanskaffningsanslag. Lämpligt synes vara, att egendomen i dess helhet först förvärvas av jordanskaffningsorganet, som därefter å hushållningssällskapet överlåter vad som enligt angivna grunder bör tillkomma detta.

Vad angår de byggnadsarbeten, som torde bliva erforderliga för lantbruksskolan, synes det mig, som om med sträng sparsamhet kostnaderna härför skulle kunna begränsas till ett belopp av 125,000 kronor. Jag tillstyrker, att av statsmedel detta belopp ställes till förfogande för att på samma sätt som förenämnda belopp 100,000 kronor tillhandahållas hushållningssällskapet såsom stående räntefritt lån mot in-teckningssäkerhet och återbetalningsskyldighet i händelse av skolans nedläggande. Tillhoppa skulle sålunda för ifrågavarande ändamål behöva anvisas 225,000 kronor. Medelsanvisningen torde böra ske i form av reservationsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av kronor 225,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.